

NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ ÉLELMISZERTUDOMÁNYI DOKUMENTÁCIÓBAN

Finály István

Az emberiség élelmiszerellátása századunk második felében a megoldásra váró világproblémák egyike lett. Ennek következtében az élelmiszeripar, az élelmiszertechnológia és az ezek alapjául szolgáló élelmiszertudomány is az érdeklődés gyújtópontjába került. A műszaki ismeretek, gyakorlati eljárások, új módszerek, szabadalmak és kutatási eredmények áttekintése korszerű dokumentációs feldolgozás, illetve kellően szervezett tájékoztatás nélkül ma már lehetetlen. Az élelmiszertudományi és élelmiszertechnológiai dokumentáció terén nemrég létrejött nemzetközi együttműködés szervezéséről és kivitelezéséről szeretnék az alábbiakban - mint a munkában részt vett munkatársak egyike - rövid tájékoztatást nyújtani. E kérdés ugyanis az élelmiszertudomány és élelmiszeripar szakemberein túl - mint munkamodell - más műszaki ágazatok szakembereit, továbbá a dokumentáció és a tájékoztatás szakértőit is érdekelheti. A szervező munka célja olyan - angol nyelvű - referáló folyóirat rendszeres megjelentetése volt, amely aránylag gyorsan tájékoztatja olvasóit az élelmiszertudomány és -technológia terén megjelenő közlemények, szakkönyvek és szabadalmak tartalmának lényegéről. A munkaszervezésben szerzett gyakorlati tapasztalatok tehát a műszaki dokumentáció más terén ugyancsak felhasználhatók.

A szervező munkára a közvetlen indítékokat tulajdonképpen negatív intézkedések szolgáltatták. Az angol Department of Scientific and Industrial Research /Tudományos és Ipari Kutatásügyi Minisztérium/ kiadásában megjelenő Food Science Abstracts c. referáló folyóirat 1957-ben megszűnt. A chicagói IFT /Institute of Food Technologists = Élelmiszertechnológusok Intézete/ kiadásában megjelenő Food Technology c.

* A Magyar Kémikusok Egyesületében, a Nyugdíjas Kémikusok Köre 1971. december 6-i ülésén elhangzott beszámoló első része.

amerikai folyóirat ugyanebben az évben szüntette meg a szakmai közlemények rövid kivonatát tartalmazó rovatát. A tájékoztatásban beállott hiány hamarosan észrevehetővé vált a szakkörökben, aminek a szakirodalomban is sok nyomát találhatjuk. Megállapították /1/, hogy az élelmiszertudomány és -technológia területén összefoglaló jellegű, külön tájékoztatásra van szükség, mert az általános jellegű egyéb referáló folyóiratok referálása e téren nem kielégítő. A Chemical Abstracts egyébként kiváló tájékoztató szolgálata nem elég áttekinthető, mert nemcsak az élelmiszertudományi rovatban, hanem még kilenc más rovatban is előfordulnak olyan referátumok, amelyek az élelmiszeripari szakembereket érdekelhetik. Hangsúlyozták, azt is /2/ milyen nagy a jelentősége a dokumentációnak az élelmiszeripar szempontjából. Az élelmiszertudomány és -technológia, valamint a táplálkozástudományi kutatás ismeretanyagának folyamatos dokumentálásával, ennek szükségességével és különböző problémáival foglalkozott a későbbi években több kutató /3/, /4/, /5/, /6/, /7/. Más szerzők különféle eljárások kidolgozásával igyekeztek elősegíteni az élelmiszertudomány és -technológia terén az egységes dokumentáció gyakorlati megvalósítását /8/, /9/, /10/, /11/.

Ismét mások /12/, /13/ szurópróbaszerűen végzett vizsgálataikkal megállapították, hogy az 1962-ben megjelenő referáló folyóiratok az élelmiszertudomány és -technológia területével foglalkozó közleményeknek csak egy részét referálják. Önkényesen kiválasztott 8 dolgozat irodalmi hivatkozásainak referáltságát is megvizsgálták és megállapították, hogy a hivatkozások között felsorolt közleményeknek 16,0 - 74,7%-át nem referálta a szakszempontból számba vehető három legnagyobb referáló folyóirat /Chemical Abstracts, Biological Abstracts és Nutrition Abstracts and Reviews/ egyike sem. Számos amerikai állami és ipari intézményhez szétküldött kérdőíven kapott válaszok alapján azt találták /7/, hogy a szakemberek túlnyomó többségének véleménye szerint - bár a Chemical Abstracts-et a legszélesebb körben használt referálólapnak tartják - az élelmiszertudományi és -technológiai dolgozatoknak csak egy részéről található referátumok e folyóiratban. Egy másik felmérés során nagy számú /1885/ közlemény referáltságát vizsgálták nemcsak a Chemical Abstracts-ben, hanem további három referáló folyóiratban is /Biological Abstracts, Dairy Science Abstracts Nutrition Abstracts and Reviews/. A felmérés szerint a vizsgált 1885 közleménynek csupán 47,8%-áról jelent meg referátum az említett négy referáló folyóiratban, ami egyáltalán nem kielégítő tájékoztatás.

Az amerikai élelmiszerfeldolgozó ipar tájékoztatási szükségleteinek kielégítésére két amerikai szakember /14/ 1963-ban Food Processing Abstracts néven gyors tájékoztatási szolgálatot szervezett, s az adatok visszakérését is lehetővé tette. 1966-ban kiegészítették a szolgálatukat az élelmiszerek kezelésének kérdéseivel foglalkozó további referáló kiadványukkal, a Food Service Research Abstracts c. időszaki lappal. Ezek az előfizetők egyedi tájékoztatására szánt kiadványok azonban természetesen nem pótolhatták az élelmiszertudomány és -technológia egész területét átfogó, általános érvényű, széles körű tájékoztatást. Emelést érdemel azonban az a megállapításuk, hogy dokumentációs és tájékoztató munkájuk öt éven át szerzett tapasztalatai alapján az élelmiszeripar területén háromféle bibliográfiai szolgálat megkülönböztetését tartják szükségesnek: az egész területet körlejtő, azaz a teljes területet lefedő "teljes" tájékoztatást; az egyes ágazatok te-

rületére korlátozott, de nem a technológia minden részletét magában foglaló "széles körű" tájékoztatást /e csoportba sorolják az általuk kiadott tájékoztató lapokat/, és az egyes szűkebb ágazatok érdeklődési területével foglalkozó "specializált" tájékoztatást.

A szakirodalomban megjelenő - s természetüknél fogva inkább csak a tájékoztatási hiányosságok pusztá megállapításával foglalkozó - közleményekkel párhuzamosan is egyre gyakrabban került napirendre a "teljes" tájékoztatást a lehető legrövidebb idő alatt nyújtó élelmiszertudományi és -technológiai referáló szakfolyóirat ügye. Angliában a több mint három évtizede működő CAB /Commonwealth Agricultural Bureaux = Nemzetközösségi Mezőgazdasági Iroda/ /amely a Brit Nemzetközösségi államainak támogatásával számos kutatóintézetet tart fenn, kutatási témát támogat és kiadványok megjelenését teszi lehetővé/ volt a kezdeményezője a kérdés gyakorlati megoldásának. A CAB folyóiratainak szerkesztői konferenciája már 1960-ban javasolta az állati és növényi termékek tudományos és technológiai szakirodalmának referálásával foglalkozó intézmény létesítését, a CAB végrehajtó bizottsága pedig 1964-ben elvben elfogadta a javaslatot. Még ebben az évben megtartották Londonban az első nemzetközi konferenciát a chicagói IPT /Institut of Food Technologist = Élelmiszertechnológusok Intézete/ és a frankfurti IDW /Institut für Dokumentationswesen = Dokumentációs Intézet/ képviselőinek részvétele mellett. Elvileg meg is állapodtak a nemzetközi együttműködésben, később azonban az amerikaiak visszaléptek, mert átmenetileg saját érdekkörükben kívánták a kérdést megoldani.

A brit CAB ugyancsak saját hatáskörében tett kezdeményező lépést, s 1965-ben megbizta a Commonwealth Bureau of Dairy Science and Technology /A Brit Nemzetközösségi Tejipari Tudományos és Műszaki Irodája/ igazgatóját, MANNT /aki egyúttal az e szerv kiadásában megjelenő tejjelgazdasági referáló szakfolyóiratnak, a Dairy Science Abstractsnek szerkesztője/, hogy előkészítés céljából végezzen számszerű felmérést a világ élelmiszertudományi és -technológiai irodalmának területén a dokumentáció szempontjából legfontosabb forrásokról. E felmérést azután nemzetközi együttműködés keretében a Shinfieldben működő brit Commonwealth Bureau of Dairy Science and Technology, az NSZK-ban működő IDW és az NDK-ban működő Institut für Ernährung /Élelmészeti Intézet/ végezte el az 1965-ben a legjelentősebb szakfolyóiratokban megjelent közlemények alapján. A megvizsgált kb. 2000 folyóiratban közölt kb. 12 000 dolgozat becslés szerint mintegy 70%-a a világirodalom összes, 1965-ben megjelent élelmiszertudományi és -technológiai tárgyú közleményének. A közlemények további 20%-a a nem-folyóirat jellegű bulletinekben, kongresszusi kiadványokban, 10%-a pedig nehezen hozzáférhető folyóiratokban jelenik meg. A felmérés, azak a nemzetközi együttműködés első látható eredménye közlemény alakjában 1966-ban /15/, könyvalakban 1967-ben jelent meg /16/. Ebből a forrásjegyzékből választották ki a tervezett referáló folyóirat alapvető "nyersanyagát" képező folyóiratokat.

A különálló amerikai referáló kiadvány ügyében 1965-ben jelent meg egy részletes javaslat /17/ nyomtatásban. A washingtoni kormánytól várt anyagi támogatás elmaradása miatt azonban a terv nem valósult meg, aminek gyakorlati következménye a nemzetközi összefogás

szempontjából kedvező volt. Az amerikai szakemberek visszatértek a csatlakozási javaslatra, s így 1968 februárban létrejött a megegyezés a brit CAB, a német IDW és az amerikai IFT között. A szerződés értelmében létrejött IFIS /International Food Information Service = Nemzetközi Élelmiszeripari Tájékoztató Szolgálat/ feladata lett a Food Science and Technology Abstracts /FSTA/ elnevezésű, angol nyelvű, havonta megjelenő szakfolyóirat szerkesztésével és kiadásával járó összes teendők elvégzése, amihez a szerződő felek meghatározott személyi és anyagi támogatást nyújtanak, többek között:

1. A CAB megbízásából a Commonwealth Bureau of Dairy Science and Technology a Dairy Science Abstracts szerkesztésében és kiadásában szerzett tapasztalatai alapján megszervezi az egész élelmiszeripar területét magában foglaló dokumentációt, felülvizsgálhatja a referátumokat, elvégzi a szerkesztés és indexkészítés munkáit.

2. Az IDW gondoskodik a kész referátumok és indexek előkészítéséről a számítógéppel vezérelt szedésre, elvégzi a nyomdai levonatok javítását és ellenőrzi a kinyomtatást.

3. Az IFT gondoskodik az amerikai és angol szabadalmak referálásáról és az FSTA folyóirat anyagát tartalmazó mágnesszalagok alapján a számítógéppel vezérelt kereső szolgálat megfelelő megszervezéséről.

4. Az IFIS-szervezethez 1969-ben csatlakozott holland intézmény, a PUDOC Centrum voor Landbouwpublikation en Landbouwdocumentatie = /Mezőgazdasági Kiadói és Dokumentációs Központ, Wageningen/ referáló csoportja utján gondoskodik egyes folyóiratok referálásáról, továbbá közreműködik az FSTA európai terjesztésében is.

A megegyezés 3 évre szólt, s az anyagi támogatást abban a reményben vállalták a szerződő felek, hogy a 3 év eltelte után a folyóirat képes lesz saját költségvetésének fedezésére.

Elméletileg egy referáló folyóirat szerkesztőségének idegen nyelveket ismerő szakemberei olyan központi műszaki könyvtárban dolgozhatnak a legkönnyebben, ahol a szükséges segédkönyvek /lexikonok, szótárak stb./ rendelkezésükre állnak, és ahol a referálandó folyóiratok a megjelenés után rendkívül gyorsan a kezükbe juthatnak. Az FSTA esetében azonban ezt különféle okok miatt nem lehetett megvalósítani, s a dokumentációs munka egy részét is nemzetközi együttműködéssel kellett megoldani. Az alapító intézményeknek előbb említett tevékenységén kívül a folyóiratfigyelési és referálási munkában egyes, személy szerint felkért külső munkatársak, továbbá más intézmények ugyancsak részt vesznek.

Az alábbi felsorolásból kitűnik, milyen hatékony nemzetközi együttműködést sikerült e téren elérnie a szerkesztőségnek:

Két angliai szerkesztőségi csoport: az egyik a National Lending Library for Science and Technology /Boston Spa, Yorkshire/ keretében kb. 235 folyóirat, a másik a Tropical Products Institute /London/ keretében kb. 127 folyóirat figyelését és referálását végzi;

Chemical Abstracts Service, Columbus, Ohio, USA, külön igényelt egyes referátumok átengedésével működik közre;

A csehszlovák Élelmezési és Mezőgazdasági Minisztérium Tudományos Tájékoztatói Intézete* /Prága/ kb. 100 kelet-európai folyóirat figyelését és referálását végzi;

Az Institut für Ernährung /Potsdam-Rehbrücke, NDK/ kb. 36 német folyóirat figyelését és referálását végzi;

A Japán Élelmiszerteknológusok Egyesületének* külön bizottsága kb. 40 japán folyóirat figyelését és referálását végzi;

A kanadai Research and Productivity Council /New Brunswick/ kanadai folyóiratokat figyel és referál;

A British Food Manufacturing Industries Research Association /Leatherhead/ kb. 45 folyóiratot figyel és referál;

A Metal Box Co. /London/ vállalat 22 csomagolástechnikai folyóiratot figyel és referál;

A Woolcott and Co. /London/ vállalat különböző országok szabadalmait figyel, illetve referálja;

A Biocentralen /København/ dán vállalat 14 skandináv folyóirat figyelését és referálását végzi

A svéd Élelmiszertartósítási Kutatóintézet* skandináv folyóiratok figyelését és referálását végzi;

A nyugat-berlini Műszaki Egyetem könyvtára német folyóiratok figyelését és referálását végzi.

Az előbb már említett felmérésnél 2000 szakfolyóirat közleményeit vették tekintetbe referáltatás szempontjából. A 2000 folyóirat közül 115-ben találták meg az összes folyóiratban közzétett, az élelmiszertudomány és élelmiszerteknológia szempontjából figyelemre érdemes közlemények több mint 55%-át. A jelentős közlemények zöme tehát kevés számú alapvető folyóiratban összpontosul. A feltárásnak e mértékével azonban nem elégedtek meg, és kiterjesztették a referálásra kerülő folyóiratok számát 717-re. Felmérésük szerint ez a folyóirat-állomány a referálást érdemlő egész forrásanyagának kb. 95,6%-át tartalmazta. További folyóiratcímekből és újabban kiadásra kerülő folyóiratokból még további 300 címmel dúsították jegyzéküket, és így adódott, hogy az induló folyóirat által dokumentálásra kerülő folyóiratok számát mintegy 1000-ban szabták meg. Ezt a számot azonban egyáltalán nem tartja a szerkesztőség kötöttnek vagy hosszú időre állandósultnak. A szükséghez képest bővíthet vagy szűkülhet a folyóiratjegy-

---

* A cseh, illetve japán és svéd eredeti elnevezés nem áll rendelkezésünkre, mivel ezek általában csak angol fordításban szerepelnek.

zék, ha újabb folyóiratokban mutatkozik elegendő számú, szakmailag érdekes közlemény, vagy ha a figyelésre kijelölt folyóiratok közül egyesekben hosszabb időn át sem jelenik meg kellő számú érdekes dolgozat.

A folyóiratoknak mintegy kétharmadát figyeli és referáltatja az angliai szerkesztőség, a többit az előbb felsorolt más intézmények, illetve egyéni külső munkatársak. Nyelvük tekintetében a figyelt folyóiratoknak kb. fele angol nyelvű, a többi 146 német, 78 francia, 33 portugál, illetve spanyol, 42 olasz, 20 holland, 27 skandináv, 38 japán és 114 különféle kelet-európai nyelvű szakfolyóirat /18, 19, 20, 21/.

Az előkészítő munkák során sok vita folyt arról a kérdésről, hogy - a tekintélyes nyomdaköltségek miatt - az FSTA folyóirat teljes tájékoztató referátumokat közöljön-e, vagy a dokumentumok bibliográfiai adatain kívül csak deszkriptorokkal vagy néhány mondattal fejezze-e ki a tartalom lényegét. Az 1966-ban Varsóban rendezett 2. Nemzetközi Élelmiszertudományi és Technológiai Kongresszus résztvevőihez intézett körkérdésre kapott válaszok szerint azonban a szakemberek egyértelműen a szokásos hagyományos referátum formája mellett foglaltak állást. Szükségesnek tartották azonban az elektronikus adatfeldolgozás korszerű eszközeinek igénybevételét is, különösen az egyes folyóiratszámok, illetve kötetek indexeinek gépi elkészítését, a referátumoknak számítógépes feldolgozásra alkalmas formában mágnesszalagra vitelét és tárolását, visszakeresés céljára /21/. Ezért a referátumok oly módon készülnek, hogy a szakembert tájékoztassák, érdemes-e részletes tájékozódás céljából az eredeti közleményt is tanulmányoznia, vagy sem.

Másik fontos kérdés a referálandó anyag közelebbi meghatározása volt, hiszen az élelmiszerek összetétele és tulajdonságai, kezelése és szállítása, előkezelésük és műszaki feldolgozásuk, kémiai, biológiai elemzésük és ellenőrzésük, továbbá a higiénia, tárolás, csomagolás, új termékek előállítása, új eljárások kidolgozása, gépek szerkesztése, üzemvezetés stb. mellett számos olyan határterület adódik, amelyet érdemes, vagy egyenesen szükséges figyelemmel kísérni. Általános és könnyen megjegyezhető alapelvként - jellegzetesen angol meghatározással - azt szabták meg, hogy a folyóirat szempontjából minden érdekes, ami "a termelői gazdaság kapujától /farm gate/ a csomagolt termékig" előfordul. A mezőgazdaság, kertgazdaság, állattenyésztés, halászat terén megjelenő cikkekből viszont csak azokkal foglalkozik a referáló folyóirat, amelyek az élelmiszerek összetételét, minőségét vagy a feldolgozás szempontjából fontos tulajdonságait befolyásolják. A kémiai, fizikai, biokémiai, táplálkozástudományi cikkek-nél ugyancsak az a szempont döntő, hogy érinti-e a téma az élelmiszerek összetételét, minőségét, tulajdonságait, feldolgozhatóságát stb.

Abból a célból, hogy gyors tájékoztatást kapjunk, hogyan készül korszerű eszközökkel az FSTA mint közepes nagyságú referáló szakfolyóirat /a nagy referáló folyóiratok pl. a Chemical Abstracts, évi 270 000 referátumhoz képest ui. az FSTA a maga évi 12 000 referátumával csak közepesnek számít/, a legegyszerűbb, ha végig kísérjük egy referátum utjának fontosabb lépéseit készítésétől a nyomdai sokszorosítás befejezéséig /19/, /21/.

1. lépés. A figyelést végző dokumentalista a frissen érkező folyóirat bibliográfiai adatait bevezeti a folyóirat kartotéklapjára, azután kijelöli a referálandó közleményeket és elkészíti a referátumokat, illetve továbbítja a folyóiratot a referálást végző dokumentalistának. A kész referátumszövegek az angliai szerkesztőségbe kerülnek.

2. lépés. A referátumokat a szerkesztőségben egységes szerkesztési szempontok szerint lektorálják, átjavítják, majd a címből és a szövegből kiválasztják a tárgymutató készítése szempontjából fontos címszavakat, vezérszavakat, és speciális úrlapokra gépeltetik a bibliográfiai adatokat, címszavakat, vezérszavakat és a referátum végleges szövegét. Az úrlap egyik része a bibliográfiai adatokat, a másik a szöveget tartalmazza. A két rész különválasztható, hogy a későbbi gépi adatfeldolgozásnál külön kezelhessék őket, az egyes tételek gépi kezelését a kategóriákat jelző számok feltüntetésével teszik lehetővé. Az úrlapok olyan különleges papírból készülnek, hogy azokon 2-3-4 példány karbonpapír alkalmazása nélkül átüthető.

3. lépés. Az úrlapokra gépelt és gépelés után újból ellenőrzött referátumokat kb. 250 úrlapot tartalmazó csomagban a szerkesztőség hetenkint repülőpostán juttatja el az IDW keretében működő szerkesztőségi csoporthoz.

4. lépés. Az IDW szerkesztőségi csoportja az úrlapokat átnézés után Flexowriter géppel lyukszalagra gépeletti.

5. lépés. A lyukszalagra vitt szöveget az IDW-vel együttműködő frankfurti ZMD /Zentralstelle für maschinelle Dokumentation = Gépi Dokumentációs Központ/ mágnesszalagra viszi át, IBM 1460 típusú számítógéppel feldolgoztatja. A számítógép által megállapított hiányokat, illetve hibákat úgy javítják ki, hogy a lyukszalag, illetve a gépirásos szöveg alapján olyan utasításokat adnak megfelelő kódjelekkel, amelyek segítségével a számítógép a kellő műveleteket elvégzi. A javított mágnesszalagon levő szöveget a Linotype szedőgép által érthető hatszatornás lyukszalagra viszik át, amelyet a nyomdához továbbítanak.

6. lépés. A Mainzer Verlagsanstalt korszerű nyomdájában a lyukszalagok alapján Linotype, Europa Modell típusú gépen a szöveget sorrokká öntik. A kefelevonatokat a hagyományos módon javítják a nyomdában, illetve a frankfurti szerkesztőségben.

7. lépés. A jóváhagyott szedés alapján a szöveget kinyomtatják.

8. lépés. A kinyomtatott füzeteket a mainzi nyomda a terjesztést irányító angliai szerkesztőség utasításai alapján közvetlenül küldi szét az előfizetőknek és terjesztő szervezeteknek.

A szervezés minőségére és a nemzetközi együttműködés hatékonyságára jellemző adat, hogy az IFIS alapítására vonatkozó szerződés aláírásától /1968. február/ az FSTA folyóirat 1. számának megjelenéséig /1969. január/ csak kereken tíz hónap állt rendelkezésre. Ennek ellenére az előírt időben tervszerűen utjára lehetett bocsátani a folyó-

irat 1. számát, és azóta is havonta rendszeresen megjelenik. A további nemzetközi együttműködés programjának egyik jelentős pontja a referált szakterületet átfogó részletes német-angol teaurusznak és a keresés rendszerének kidolgozása.

A folyóiratszerkesztés és -kiadás időbeli menetrendjének két legfőbb tétele: a havi füzet az első heti 250-referátumos csomagnak az angliai szerkesztőségéből való elindításától számított nyolc héten belül, illetve a füzet utolsó heti referátumcsomagjának elindításától számított öt héten belül jelenjék meg. Ez a folyóirat életének első három éve alatt gyakorlatilag meg is valósult.

A fenti rövid áttekintéssel - részben szakirodalmi adatok, részben a szervező és dokumentációs munkában való személyes részvétel alapján - vázlatos tájékoztatást kívántunk adni arról, milyen sikerrel járhat műszaki és tudományos téren a nemzetközi együttműködés. Az élelmiszertudomány és -technológia területével foglalkozó szervezési példánkban nagy nemzetek érdekelt szakkörei sem tudták összefogás nélkül elérni céljukat. Kis országok hasonló célkitűzéseinél fokozottabban szükséges és célszerű a nemzetközi tudományos és műszaki együttműködés.

o^o

I R O D A L O M

1. JOSLYN, M.A.: Literature search and reference citation in food science and technology. = Food Technology, 11.k. 1957. p.482-484.
2. PIOCH, L. - DÜWERT, K. - STRÜBING, E.: Die Dokumentation und ihre Bedeutung für die Lebensmittelindustrie. = Die Lebensmittel-Industrie, 4.k. 1957. p.155-156.
3. KISSER, J. - BRANDSTETTER, B.M.: Die Dokumentation auf dem Gebiete der Ernährungsforschung und Ernährungswirtschaft. = Lebensmittel und Ernährung, 12.k. 4.sz. 1959. p.10-12.
4. ULMANN, M.: Probleme der Dokumentation auf dem Gebiete der Ernährungswissenschaft. = Die Nahrung, 4.k. 1960. p.1141-1157.
5. SCHÜTZSACK, U.: Zur Situation auf dem Gebiet der Lebensmittelwissenschaft. = Deutsche Lebensmittelrundschaу, 56.k. 1960. p.187-189.
6. SCHÜTZSACK, U.: Organisation der Dokumentation in einem Forschungsinstitut. = Deutsche Lebensmittelrundschaу, 59.k. 1963. p.106-110.

7. MOYER, J.C.: An information service for the American food industry. = Food Technology, 17.k. 1963. p.32, 35, 36.
MOYER, J.C.: Publications obtained during a National Research Council survey of food and nutrition knowledge. Magánuton terjesztett kézirat.
8. CREMER, H.D.: Möglichkeiten einer einheitlichen Erfassung, Verschlüsselung und Nutzbarmachung der ernährungswissenschaftlicher Literatur. = Die Ernährungswirtschaft, 6.k. 1959. p.69-71.
9. ULMANN, M.: Die Zweckmäßigkeit verschiedener Dokumentationsverfahren für das Gebiet der Ernährungswissenschaft. = Ernährungsforschung, 5.k. 1960. p.205-229.
10. LEITCH, I.: Nutrition: a scheme for classification and coding of information for machine retrieval. = Nutrition Abstracts and Reviews, 31.k. 1961. p.1099-1107.
LEITCH, I.: Machine retrieval of knowledge of nutrition. = Nutrition Reviews, 20.k. 1962. p.65-67.
LEITCH, I. - BILLEWICZ, W.Z.: A scheme for classification of information on nutrition coded for machine retrieval. Commonwealth Agricultural Bureaux Farnham Royal, Bucks. 1963. 227 p. /Techn. Communication No.24./
11. KERVÉGANT, D.: Introduction à la documentation agronomique. La classification bibliographique. Paris. European Productivity Agency - OEEC-Project No.6/15. 1961. 77 p.
12. BORGSTRÖM, G.: Food abstracting and documentation. = Food Technology, 16.k. 10.sz. 1962. 37-42.p.; 16.k. 11.sz. 1962. p.45-48.
13. BORGSTRÖM, G. - PARIS, C.: Gaps in abstracting? = Food Technology, 18.k. 1964. p.64-66.
14. LOWRY, C.D. - COCROFT, R.: Literature needs of food scientists. = Journal of Chemical Documentation, 8.k. 1968. p.228-230.
15. MANN, E.J.: Report on the international survey of the world literature on food science and technology. = Dairy Science Abstracts, 28.k. 1966. p.603-606.
16. MANN, E.J.: Evaluation of the world food literature. = Farnham Royal, Bucks. Commonwealth Agricultural Bureaux. 1967. 181 p.
17. STEWART, J.S.: Prospectus for a documentation service. = Chicago. Institute of Food Technologists. 1965.
18. MANN, E.J.: International Food Information Service /IFIS/-- Food Science and Technology Abstracts. = Food Manufacture, 1969.febr. p.47-51.

19. MANN, E.J.: Co-operation in abstracting. 3. Co-operative abstracting services: food. = ASLIB Proceedings, 21.k. 1969. p.505-508.
20. SCHÜTZSACK, U.: Trends of documentation and information in food science. = Proceedings of the 2nd International Congress of Food Science and Technology. Warszawa, aug.22-27, 1966. Warszawa. Wydawnictwo Przemysłu Lekkiego i Spożywczego. 1967. p.457-471.
21. SCHÜTZSACK, U.: Organisation, Arbeitsteilung und Computereinsatz beim Referateorgan Food Science and Technology Abstracts /FSTA/. = Nachrichten für Dokumentation, 20.k. 1969. p.108-115.

s^ss

FINÁLY, I.: International co-operation in food science documentation

In 1957, two English-language abstracting journals on food science and food technology ceased to exist. As a result, there appeared a certain shortage of informing the related subject fields in the English language literature. In various journals, several experts have raised the question of whether this shortage can be made up adequately by abstracting journals of more general interest. It has been unambiguously established that there is a strong demand on a special abstracting journal on food science and technology.

On the initiative of English and American institutions, after negotiations for years, finally it came to be felt that the publication of a desired abstracting journal would go beyond the capabilities, both professional and material, of one single country, and that - to achieve this end - an international co-operation should be established. Thus was it that in early 1968 efforts to form an international organization /International Food Information Service, IFIS for short/ to edit and publish the new abstracting journal Food Science and Technology Abstracts /FSTA/ met with success. The organization consists of three founding members such as the English Commonwealth Bureau of Dairy Science and Technology, the German /West/ Institut für Dokumentationswesen, and the American Institute of Food Technologists. The Dutch PUDOC Centrum voor Landbouwpublikation en Landbouwdocumentatie also joined the organization in 1969.

The organizational work based on financial funds created by the founding members representing four countries succeeded in forming an international co-operation in the field of documentation, too, inasmuch as participating in the preparation of abstracts are external specialists, individually or institutionally, who live in various countries and work in English, American, Czechoslovakian, East-German, Japanese, Canadian, Danish, Swedish institutions.

An international collaboration has also been formed in the production of the journal. Editorial work is being done by the editorial office in England, putting the typed text onto punched or magnetic tape is performed by an editorial group in the Federal Republic of Germany, type-setting and casting by a punched tape controlled machine, as well as the work of dispatch by a West-German printing office, and the distribution by a publishing office in England.

The brief outline of the work of preparation and organization gives a good example of international co-operation in science and technology.

mMm

ФИНАЛИ, И.: О международном сотрудничестве в документации по науке о питании

В 1957 году были прекращены изданиям два английских реферативных журнала по науке о питании и по технологии пищевой промышленности, вследствие чего не хватает информации на английском языке по этим специальным областям. В разных журналах много исследователей уделили внимание вопросам заполнения этих пробелов в реферативных журналах общей тематики. Установилось единогласное мнение о том, что нужны оугубо специальные реферативные журналы по науке о питании и по технологии пищевой промышленности.

После переговоров, проведенных по инициативе английских и американских институтов, сформировалось мнение, что издание нужного реферативного журнала как с точки зрения знаний в этой области, так с точки зрения расходов превышает силы одной страны, так что нужно пойти по пути международного сотрудничества. В начале 1968 года удалось создать международный орган (International Food Information Service = IFIS) для редактирования : издания нового реферативного журнала (Food Science and Technology Abstracts /FSTA/). Основоположники этого органа: Commonwealth Bureau of Dairy Science and Technology (Англия), Institut für Dokumentationswesen (ФРГ), и Institute of Food Technologists (США). К этим трем институтам в 1969 году присоединился PUDOC Centrum voor Landbouwpublikation en Landbouwdocumentatie (Нидерланды).

На материальной основе, созданной этими институтами, началась организационная работа, в ходе которой удалось осуществить международное сотрудничество и в области документации. В реферировании принимают участие специалисты разных стран, работающие в институтах Англии, Америки, Чехословакии, ГДР, Японии, Канады, Дании и Швеции.

Международное разделение труда осуществляется и в подготовке журнала.

Английская редакция заботится о редактировании, редакционная группа из ФРГ обеспечивает перфорацию машиннописного текста на перфолентах или его запись на магнитную ленту, одной из типографий ФРГ производится набор и печатание при помощи наборной машины, управляемой перфолентой, а также расылка; распространение является задачей английского издательства.

Подготовка и организация издания этого реферативного журнала служат типичным примером международного сотрудничества по науке и технике.

" "

FINÁLY, I.: Internationale Kooperation in der Dokumentation der Lebensmittelwissenschaft

Zwei referierende Zeitschriften in englischer Sprache über Lebensmittelwissenschaft, bzw. Lebensmitteltechnologie wurden 1957 eingestellt und demzufolge entstand auf dem englischen Sprachgebiet ein Mangel in der Dokumentation spezieller Fachgebiete. In verschiedenen Fachzeitschriften beschäftigten sich zahlreiche Forscher mit der Frage, ob die referierenden Zeitschriften von allgemeiner Richtung diesen Mangel ausreichend ersetzen könnten. Es wurde eindeutig festgestellt, dass eine solche referierende Zeitschrift auf dem Gebiet der Lebensmittelwissenschaft und Lebensmitteltechnologie ausgesprochen notwendig sind.

Auf die Initiative von englischen und amerikanischen Institutionen wurde nach mehrjährigen Verhandlungen die Auffassung laut, dass die Veröffentlichung der erwünschten referierenden Zeitschrift in fachlicher und materieller Hinsicht das Mass der von den einzelnen Ländern aufwendbaren Anstrengungen übertrifft und deshalb eine internationale Kooperation zu gründen sei. Zu Beginn 1968 ist es gelungen, zum Zweck der Redaktion und Herausgabe der neuen referierenden Zeitschrift Food Science and Technology Abstracts /FSTA/ aus den drei untenstehenden Institutionen ein internationales Organ /International Food Information Service = IFIS/ ins Leben zu rufen: Commonwealth Bureau of Dairy Science and Technology /England/, Institut für Dokumentationswesen /BRD/ und Institute of Food Technologists /Vereinigte Staaten/. Diesen schloss sich 1969 die holländische Institution PUDOC Centrum voor Landbouwpublikation an Landbouwdocumentatie an.

Auf Grund der materiellen Basis, die von den vier Länder rëpresentierenden Gründern zustande gebracht wurde und die Organisationsarbeit ermöglichte, ist es gelungen, im Laufe dieser Arbeit auch auf dem Gebiet der Dokumentation eine internationale Kooperation ins Leben zu rufen, inwiefern an der Verfertigung der Referate Institutionen in England, den Vereinigten Staaten, der Tschechoslowakei, der DDR, Japan, Kanada, Dänemark, sowie Schweden und in verschiedenen Ländern lebende individuelle Mitarbeiter teilnehmen.

Auch in der Herstellungsarbeit entstand eine internationale Arbeitsteilung. Die Redaktionsarbeit wird von einer englischen Redaktion, die Übertragung des maschinegeschriebenen Textes auf Loch- bzw. Magnetband von einer Redaktionsgruppe in der BRD, die mittels einer durch Lochband gesteuerten Setzmaschine verrichtete Satz-, Guss- und Druckerarbeit, sowie Versendungsarbeit von einer Druckerei in der BRD, und schliesslich der Vertrieb von einem englischen Verlag verrichtet.

Die kurze Beschreibung der Vorbereitung und Organisation bietet ein charakteristisches Beispiel für die internationale wissenschaftlich-technische Kooperation.

§§§